

Dnr Af-2017/0036 0509

Datum: 2017-10-27

Avsändarens referens: U2017/02696/S

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Remissyttrande: Utbildning, undervisning och ledning – reformvård till stöd för en bättre skola (SOU 2017:51)

Arbetsförmedlingen har ombetts att lämna svar på ovanstående remiss och lämnar härmed sitt yttrande.

Sammanfattning

Regeringens mål för arbetsmarknads- och arbetslivspolitiken är att skapa en väl fungerande arbetsmarknad, goda arbetsvillkor och möjlighet till utveckling i arbetet för både kvinnor och män. Grunden för Sveriges välfärd är att människors kompetens och vilja att arbeta tas tillvara.

Arbetsförmedlingen finner anledning att betona vikten av att kompetens värdesätts och värderas likvärdigt. Utifrån ett *samhällsekonomiskt perspektiv* är det viktigt att kompetens premieras samt att rätt kompetens används på rätt plats; detta inte minst utifrån ett internationellt perspektiv, där Sverige konkurrerar med andra länder om högutbildad arbetskraft. Utifrån ett *individperspektiv* är det viktigt att värna den enskildes välmående, engagemang och intressen genom att inte bygga incitamentsstrukturer som gör att nyanlända hamnar i arbeten som inte motsvarar deras kompetensnivåer.

Arbetsförmedlingen förordar insatser som verkar för att göra läraryrket mer attraktivt, exempelvis genom att förbättra anställningsvillkoren och möjligheter till behörighetsgivande utbildning på arbetstid.

Arbetsförmedlingen
BESÖKSADRESS: Hälsingegatan 38
POSTADRESS: Arbetsförmedlingen
113 99 Stockholm

Tel: 0771-600000 | Fax: 08-508 801 99
E-post: arbetsformedlingen@arbetsformedlingen.se
arbetsformedlingen.se

Bristssituationen i många av skolväsendets yrkeskategorier är mycket allvarsam och nuvarande inflöde av lärare får inte riskeras. Avskaffande av det undantag som gäller för lärare i yrkesämnen bör därför noga övervägas.

Förslag som medverkar till ökad administration är inte förenliga med regeringens förvaltningspolitiska mål och dess tillitsreform. Ökad administration belastar den offentliga förvaltningen som helhet och samhället i stort.¹

Arbetsförmedlingens synpunkter

Övergripande perspektiv

Regeringens mål för arbetsmarknads- och arbetslivspolitikerna är att skapa en väl fungerande arbetsmarknad, goda arbetsvillkor och möjlighet till utveckling i arbetet för både kvinnor och män. Grunden för Sveriges välfärd är att människors kompetens och vilja att arbeta tas tillvara.² Arbetsförmedlingen finner anledning att betona vikten av att kompetens värdesätts och värderas likvärdigt. Detta utifrån två perspektiv:

Utifrån ett *samhällsekoniskt perspektiv* vill Arbetsförmedlingen lyfta fram regeringens tillitsreform och peka på de risker som finns med styrsystem som i för hög grad bygger på kvantitativa mått. Ambitioner om hög sysselsättning och låg arbetslöshet kan lätt förminska och förvanskas när mått och mätetal enbart handlar om att få så många arbetssökande i arbete så snabbt som möjligt. Ur ett effektivitetsperspektiv är det viktigt att styrsystemen byggs dels så att kompetens värdesätts, dels så att rätt kompetens används på rätt plats. Svensk arbetsmarknad ska premiera kompetens och skapa förutsättningar för människor i arbetslivet genom att exempelvis ge högutbildade nyanlända resurser i form av personal och material där behovet finns med mål om hög kvalitet. Arbetsförmedlingen ser därför positivt på att utöka förekomsten av andra yrkeskategorier i skolan, såsom lärarassistenter.

Utifrån ett *individperspektiv* är det viktigt att värna den enskildes välmående, engagemang och intressen genom att inte bygga incitamentsstrukturer som gör att nyanlända tar arbeten som inte motsvarar deras kompetensnivåer. I Framtidskommissionens slutrapport kommenteras betydelsen av mänsklig utveckling och välmående. Bland annat hänvisar kommissionen till studier som visar att ett samhälles samlade kreativitet är beroende av att arbetskraftens kapacitet och kompetens tas tillvara.³

Det kan av individen upplevas kränkande att ta ett arbete vars uppgifter och prestationskrav inte överensstämmer med investerad och förvärvat kompetens. Arbetsförmedlingen verkar för ett individperspektiv och vill motverka stipulerade

¹ Se SOU 2017:51, avsnitt 13.4 *Konsekvenser för den enskilda läraren och förskolläraren*.

² Prop. 2017/18:1, UO 14, s 37

³ "Ett land kan vara rikt, men om rikedomerna är förbehållna vissa grupper och alltför ojämnt fördelad bidrar den mycket lite till att förbättra levnadsvillkoren och välbefinnandet för människor i allmänhet" (Framtidskommissionens slutrapport, *Med sikte mot framtiden*, Ds 2013:19, s 20).

karriärvägar för nyanlända. Detta riskerar att hämma och försämra dessa människors levnadsvillkor och välbefinnande.

I detta sammanhang är det också viktigt att betona att Sverige konkurrerar med andra länder om högutbildad arbetskraft. Det finns en risk att kvalificerad arbetskraft i andra länder söker sig till andra delar av den globala arbetsmarknaden än den svenska om den upplever att Sverige inte värdesätter och premierar kompetensen.

Avsnitt 9 Frågan om undantaget från legitimation och behörighet för lärare i yrkesämnen

De förutsättningar som låg till grund för regeringens bedömning 2010/11 om att ett undantag från legitimations- och behörighetsreglerna behövdes för yrkeslärare gäller i stor utsträckning fortfarande. Andelen yrkeslärare med pedagogisk högskoleexamen är fortfarande relativt låg och utbildningen lockar ett begränsat antal studenter.

Arbetsförmedlingen har i sina yrkesprognoser på både kort och lång sikt redovisat brist på arbetskraft som genomgått gymnasieskolans yrkesprogram. Att avskaffa undantaget innan en sådan bristsituation är upphävd, genom tillförsel av utbildad arbetskraft eller ett minskat behov, riskerar att ytterligare förvärra en redan ansträngd situation.

I tider av en omfattande lärarbrist som påverkar hela skolväsendet anser Arbetsförmedlingen att det är mer prioriterat att behålla undantaget än att avskaffa det, som utredningen föreslår. Detta i syfte att säkerställa dels att verksamma yrkeslärare stannar kvar i yrket, dels inflödet av nya yrkeslärare.

Avsnitt 10 Lärarförsörjningen i den kommunala vuxenutbildningen i svenska för invandrare (sfi)

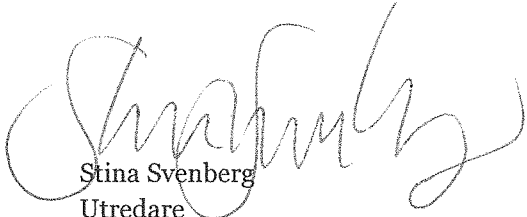
Arbetsförmedlingen ställer sig positiv till att lärare ska ges möjlighet att vidareutbilda sig inom ramen för en längre tidsbegränsad anställning som sfi-lärare. Behovet av sfi-lärare är stort och behovet av lärarresurser som kan möta målgruppen kommer att bli allt större med nya kurspaket som Skolverket har fått i uppdrag att ta fram, studiestartsstöd samt utbildningsplikten, som främst omfattar korttidsutbildade nyanlända. Redan nu ser Arbetsförmedlingen tendenser till att kommuner antar färre individer till studiestartsstöden än tilldelade platser eftersom det ofta ställs krav på individen att ha uppnått kunskapsnivå *sfi-d*. En tolkning är att detta beror på att det saknas kompetens för att undervisa målgruppen.

Mot bakgrund av den akuta lärarbristen i sfi tillstyrker Arbetsförmedlingen utredningens förslag om att fler lärare utan legitimation ska kunna få en längre visstidsanställning förutsatt den obehöriga läraren samtidigt genomgår behörighetsgivande utbildning. Förslaget bidrar till att skapa tryggare arbets- och levnadsvillkor, socialt och ekonomiskt, för den enskilde. Huvudmannen kan använda lärarresursen i verksamheten i större utsträckning och på längre sikt. Genom att andelen behöriga ökar säkerställs en hög

kvalitet. Samtidigt skapas bättre förutsättningar för en mer långvarig relation mellan lärare och elev.

På Arbetsförmedlingens vägnar

Maria Mindhammar
Överdirektör

Stina Svenberg
Utredare

Beslut i ärendet har fattats av överdirektör Maria Mindhammar. Ärendet har föredragits av utredare Stina Svenberg. I den slutliga handläggningen av ärendet har Annika Viljevik, sektionschef enheten Tjänster och program, deltagit.